

C-113/22. sz. ügy**Az előzetes döntéshozatal iránti kérelemről a Bíróság eljárási szabályzata
98. cikkének (1) bekezdése alapján készített összefoglalás****A benyújtás napja:**

2022. február 17.

A kérdést előterjesztő bíróság:

Tribunal Superior de Justicia de Galicia (Spanyolország)

Az előzetes döntéshozatalra utaló határozat kelte:

2022. február 2.

Fellebbezők:

DX

Instituto Nacional de la Seguridad Social (INSS)

Ellenérdekű fél:

Tesorería General de la Seguridad Social

Az alapeljárás tárgya:

Tartós rokkantság esetére járó nyugdíj – Anyasági nyugdíj-kiegészítés –
Juttatások nyújtása a férfiak számára

Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem tárgya és jogalapja

Értelmezésre irányuló előzetes döntéshozatal iránti kérelem – EUMSZ 267. cikk –
Nemen alapuló hátrányos megkülönböztetés – A 79/7/EGK irányelv 4–6. cikke –
A Bíróság ilyen hátrányos megkülönböztetés fennállását megállapító ítélete –
A hátrányos megkülönböztetést fenntartó nemzeti közigazgatási gyakorlat –
A bírósági megállapításhoz fűződő joghatások beálltának időpontja – Kártérítés

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

1) A Subdirección General de Ordenación y Asistencia Jurídica del INSS (az INSS tervezési és jogsegélyszolgálati aligazgatósága) 2020. január 31-i 1/2020. sz. közigazgatási állásfoglalásban szereplő, a szóban forgó kiegészítést a férfiaktól szisztematikusan megtagadó és a jelen ügy felpereséhez hasonlóan a férfiakat bírósági úton történő jogérvényesítésre kötelező gyakorlatát – a férfiak és a nők közötti egyenlő bánásmód elvének a szociális biztonság területén történő fokozatos megvalósításáról szóló, 1978. december 19-i 79/7/EGK tanácsi irányelvvel összhangban – az ezen irányelvnek az Európai Unió Bíróságának 2019. december 12-i WA ítéletében (C-450/18. sz. ügy) megállapított, jogszabály révén történő megsértésétől eltérő, közigazgatási úton való megsértésnek kell-e tekinteni, oly módon, hogy e közigazgatási úton való megsértés önmagában véve nem alapuló hátrányos megkülönböztetésnek minősül, tekintettel arra, hogy az irányelv 4. cikke szerint az egyenlő bánásmód elve azt jelenti, hogy semmilyen nemi megkülönböztetés nem állhat fenn sem közvetlenül, sem közvetetten, az 5. cikke szerint pedig a tagállamok meghozzák a szükséges intézkedéseket annak biztosítására, hogy az egyenlő bánásmód elvével ellentétes jogszabályi és közigazgatási rendelkezéseket hatályon kívül helyezzék?

2) Az előző kérdésre adott válasza tekintettel, továbbá a 79/7 irányelvre (különösen annak 6. cikkére, valamint az uniós jog megsértésének jogkövetkezményei vonatkozásában az egyenértékűség és a tényleges érvényesülés elvére) figyelemmel a kiegészítés bíróság általi megállapításához fűződő joghatások beálltának időpontját a kérelem előterjesztésének időpontja képezi-e (3 hónapra visszamenő hatállyal), vagy az visszanyúlik az Európai Unió Bírósága által hozott WA ítélet kihirdetésének vagy közzétételének időpontjára, vagy a szóban forgó kiegészítésre vonatkozó tartós rokkantság esetére járó nyugdíjjogosultságot keletkeztető esemény időpontjára?

3) Az előző kérdésekre adott válasza tekintettel, továbbá az alkalmazandó irányelvre (különösen annak 6. cikkére, valamint az uniós jog megsértésének jogkövetkezményei vonatkozásában az egyenértékűség és a tényleges érvényesülés elvére) figyelemmel megállapítható-e helyreállító jellegű és visszatartó hatású kártérítés tekintettel arra, hogy a károk a kiegészítés bíróság általi megállapításához fűződő joghatások beálltában nincsenek fedezve, illetve hogy a kártérítés összegének magában kell-e foglalnia a Juzgado de lo Social (szociális és munkaügyi bíróság) és a jelen Sala de lo Social (társadalombiztosítási tanács) előtti eljárás során felmerülő költségeket és ügyvédi díjat?

Az uniós jog hivatkozott rendelkezései

– A férfiak és a nők közötti egyenlő bánásmód elvének a szociális biztonság területén történő fokozatos megvalósításáról szóló, 1978. december 19-i 79/7/EGK tanácsi irányelv, 4–6. cikk.

- A Bíróság 2019. december 12-i WA ítélete (C-450/18, EU:C:2019:1075).

A hivatkozott nemzeti jogi rendelkezések

- Alkotmány, 14. cikk (egyenlőség elve).
- A 2007. március 22-i Ley Orgánica 3/2007 para la igualdad efectiva de mujeres y hombres (a nők és a férfiak közötti tényleges egyenlőségről szóló, 3/2007. sz. alkotmányos törvény);

10. cikk: „Semmisesk és joghatást sem keletkeztetnek azon aktusok [...], amelyek nem alapuló hátrányos megkülönböztetést valósítanak meg vagy okoznak, és megalapozzák a felelősséget egy tényleges, hatékony és az elszenvedett kárral arányos jóvátételt, illetve kártérítést biztosító rendszeren keresztül, valamint, adott esetben, a szankcióknak a hátrányosan megkülönböztető magatartásokat megelőző hatékony és visszatartó erejű rendszere útján.”

- Real Decreto legislativo 8/2015 de 30 de octubre por el que se aprueba el texto refundido de la Ley General de la Seguridad Social (a társadalombiztosításról szóló általános törvény egységes szerkezetbe foglalt szövegének jóváhagyásáról szóló, 2015. október 30-i 8/2015. sz. királyi törvényerejű rendelet):

53. cikk: „1. Az ellátások megállapítására való jogosultság a szóban forgó ellátást keletkeztető esemény bekövetkezésének napját követő naptól számított öt éven belül évül el, az e törvényben meghatározott kivételek sérelme nélkül, és anélkül, hogy az ilyen megállapítás az arra irányuló kérelem benyújtásának időpontját három hónappal megelőző naptól joghatásokat váltana ki. [...]”

60. cikk: „1. A társadalombiztosításhoz való demográfiai hozzájárulásukra tekintettel nyugdíj-kiegészítés jár azon nőknek, akiknek vér szerinti gyermekeik születtek vagy akik gyermekeket fogadtak örökbe, és a társadalombiztosítási rendszer valamely alrendszerében járulékalapú öregségi, özvegyi vagy tartós rokkantság esetére járó nyugdíjban részesülnek [...]”.

- A 2011. október 10-i Ley 36/2011, reguladora de la jurisdicción social (a szociális bíráskodást szabályozó 36/2011. sz. törvény).

A tényállás és az alapeljárás rövid ismertetése

- 1 A kétgyermekes DX számára 2018. november 10-i hatállyal tartós rokkantság esetére járó nyugdíjat állapítottak meg.
- 2 A Bíróság a 2019. december 12-i WA ítéletben (C-450/18, EU:C:2019:1075; a továbbiakban: WA ítélet) megállapította, hogy „[a] férfiak és a nők közötti egyenlő bánásmód elvének a szociális biztonság területén történő fokozatos megvalósításáról szóló, 1978. december 19-i 79/7/EGK tanácsi irányelvet úgy kell

értelmezni, hogy azzal ellentétes az olyan nemzeti szabályozás, mint amely az alapeljárásban szerepel, amely nyugdíj-kiegészítésre való jogosultságot biztosít azon nőknek, akiknek legalább két vér szerinti vagy örökbe fogadott gyermekük van, és akik a nemzeti társadalombiztosítási rendszer valamely alrendszerében tartós rokkantság esetére járó, járulékalapú nyugdíjban részesülnek, míg az azonos helyzetben lévő férfiak nem rendelkeznek ilyen nyugdíj-kiegészítésre való jogosultsággal”.

- 3 Az említett ítéletre tekintettel a Subdirección General de Ordenación y Asistencia Jurídica del Instituto Nacional de la Seguridad Social (INSS) (országos társadalombiztosítási intézet [INSS] tervezési és jogsegélyszolgálati aligazgatósága) által 2020. január 31-én közzétett 1/2020. sz. közigazgatási állásfoglalás a következőket mondja ki: „a [Real Decreto legislativo 8/2015 de 30 de octubre por el que se aprueba el texto refundido de la Ley General de la Seguridad Social {a társadalombiztosításról szóló általános törvény egységes szerkezetbe foglalt szövegének jóváhagyásáról szóló, 2015. október 30-i 8/2015. sz. királyi törvényerejű rendelet; a továbbiakban: TRLGSS}] 60. cikke Európai Unió Bíróságának határozatával való összehangolásához szükséges jogszabály-módosítás végrehajtásáig ez a hatóság a következő iránymutatások [...] alapján működik: 1. A TRLGSS 60. cikkében szabályozott tartós rokkantság esetére járó, öregségi és özvegy nyugdíj-kiegészítést az említett cikk megfelelő módosításáig az eddigiekhez hasonlóan továbbra is csak az abban foglalt követelményeknek megfelelő nők esetében ismerik el. 2. Az 1. pontban foglaltakat logikusan és olyan módon kell értelmezni, hogy a bíróságoknak a férfiak javára az említett nyugdíj-kiegészítést megállapító jogerős ítéleteinek végrehajtási kötelezettsége ne sérüljön [...]”.
- 4 2020. november 10-én DX a LGSS 60. cikke szerinti anyasági nyugdíj-kiegészítés megállapítása iránti kérelmet terjesztett elő. E kérelmet a 2020. november 17-i közigazgatási határozattal elutasították.
- 5 DX az említett közigazgatási határozattal szemben keresetet nyújtott be a Juzgado de lo Social n.º 2 de Vigóhoz (vigói 2. sz. szociális és munkaügyi bíróság, Spanyolország), amely a 2021. február 15-i ítéletében megállapította DX nyugdíj-kiegészítéshez való jogát. E kiegészítésre való jogosultság megállapításakor a bíróság utalt a WA ítéletre. A bíróság rögzítette, hogy a megállapított kiegészítés 2020. augusztus 10-től (azaz a nemzeti szabályozásnak megfelelően, három hónappal a 2020. november 10-i kérelem előtt), visszamenőleges hatállyal jár. A bíróság másfelől úgy ítélte meg, hogy DX részére nincs helye kártérítés megítélésének, mert jogszabályon alapuló hátrányos megkülönböztetés esete áll fenn.
- 6 Az említett ítélettel szemben DX és az INSS fellebbezést nyújtott be a kérdést előterjesztő bírósághoz, a Tribunal Superior de Justicia de Galiciahoz (a galíciai autonóm közösség felsőbírósága, Spanyolország).

Az alapeljárásban részt vevő felek főbb érvei

- 7 DX álláspontja szerint az INSS nemen alapuló hátrányos megkülönböztetést valósít meg azáltal, hogy a férfiak javára nem ismeri el a kiegészítést, különösen, amikor a WA ítéletet követően úgy határozott, hogy továbbra is csak a nőket illeti meg a kiegészítés, és arra kötelezi a férfiakat, hogy bírósági úton érvényesítsék a követelésüket. A 79/7/EGK irányelv értelmében az említett ítéletben megállapított jogsértéstől eltérő nemen alapuló hátrányos megkülönböztetést megvalósító jogsértésről van szó. Ezért az anyasági nyugdíj-kiegészítésnek a tartós rokkantság esetére járó nyugdíj megállapításának időpontjától kezdődő megállapítását kéri, mivel ha nő lenne, a jogosultságáról már tájékoztatták volna; valamint azt, hogy megkülönböztetésmentességhez való jogának megsértése miatt helyreállító jellegű és visszatartó hatású kártérítést ítéljenek meg neki.
- 8 Az INSS vitatja DX követeléseit, mert úgy véli, hogy eljárása megfelelt a jogszerűség elvének. E közigazgatási hatóság nem rendelkezik a 79/7/EGK irányelv átültetéséhez szükséges jogi vagy szabályozási jogkörrel. A WA ítélet a férfiak anyasági nyugdíj-kiegészítéshez való jogosultságát nem ismeri el, csupán azt állapítja meg, hogy a TRLGSS 60. cikke ellentétes az egyenlő bánásmód elvével, aminek következtében – a 79/7 irányelv 5. cikke értelmében – ezt a rendelkezést el kell törölni, de ami nem jelenti szükségszerűen azt, hogy a kiegészítést a férfiak részére biztosítani kell.

Az előzetes döntéshozatalra utalás indokainak rövid bemutatása

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett első kérdés

- 9 Az itt felmerülő és a két későbbi kérdésre adandó választ befolyásoló alapvető kérdés az, hogy az INSS-nek az 1/2020. sz. közigazgatási állásfoglalásában a WA ítéletet követően kialakított, a szóban forgó kiegészítést a férfiaktól állandó jelleggel megtagadó és őket bírósági úton történő jogérvényesítésre kötelező gyakorlata a 79/7/EGK irányelv alapján az ezen irányelv olyan közigazgatási úton történő megsértésének tekintendő-e, amely eltér az említett ítéletben értékelt jogszabályi úton történő megsértéstől; olyan közigazgatási úton történő megsértésnek, amely már önmagában is az irányelv 4. és 5. cikkével ellentétes nemen alapuló hátrányos megkülönböztetésnek minősül.
- 10 A Juzgado de lo Social n.º 2 de Vigo (vigói 2. számú szociális és munkaügyi bíróság) első fokon hozott ítéletében ezt kizárólag jogszabályi jellegű jogsértésnek minősítette. A kérdést előterjesztő bíróság ezzel szemben úgy véli, hogy a jogszabályi jellegű jogsértéstől eltérő közigazgatási jogsértésről van szó, amely hatással lehet a kiegészítés joghatása beálltának időpontjára (az előzetes döntéshozatalra előterjesztett második kérdés), valamint a DX-nek járó esetleges kártérítésre (az előzetes döntéshozatalra előterjesztett harmadik kérdés).

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett második kérdés

- 11 Amennyiben szigorúan jogszabályi jellegű jogsértés állapítható meg, úgy a Juzgado de lo Social n.º 2 de Vigo (vigói 2. számú szociális és munkaügyi bíróság) ítéletében a kiegészítés pénzügyi joghatásait illetően alkalmazott megoldás (nevezetesen a kérelem benyújtásának időpontjától számított három hónapos visszamenő hatály) összhangban állna a nemzeti szabályozás előírásaival.
- 12 Amennyiben viszont olyan mértékű közigazgatási jellegű jogsértés állapítható meg, amely lehetővé teszi a jogszabályi jellegű jogsértéstől való elkülönítést, az a kérdés merül fel, hogy a megoldásnak azonosnak kell-e lennie, vagy – éppen ellenkezőleg (a 79/7 irányelv 6. cikkében biztosított egyenlőség hatékony bírói jogvédelméhez való jog alapján) – a kiegészítés pénzügyi joghatásainak a WA ítélet kihirdetésének időpontjára (2019. december 12.) vagy közzétételének időpontjára (2020. február 17.) vagy a rokkantság esetére járó nyugdíjra jogosultságot keletkeztető esemény időpontjára kell visszanyúlniuk.
- 13 Ezt kétféleképpen lehetne alátámasztani.
- 14 Egyrészt ki lehetne jelenteni, hogy a nemzeti jogban előírt hosszabb elévülési időkhöz (tartós rokkantsági ellátás esetén öt év) képest rövid, három hónapos visszamenő hatály ellentétes a tényleges érvényesülés elvével, mivel az uniós jog megsértése miatti jogérvényesítést oly módon megnehezíti, hogy az elévülésre vonatkozó belső szabályozás (jelen esetben ötéves határidő) alkalmazásával a pénzügyi joghatások a jogosultságot keletkeztető esemény időpontjaig nyúlhatnak vissza.
- 15 Másrészt meg lehetne állapítani, hogy a jogsértés nem korlátozódik az ellátás DX-től való megtagadásra, hanem a WA ítélet kihirdetésétől a (TRLGSS 60. cikkének ezen ítélettel történő összehangolása érdekében jóváhagyott, bár időbeli hatálya alapján a jelen ügyre nem alkalmazható) RDL 3/2021 (3/2021. sz. királyi törvényerejű rendelet) hatálybalépéséig a férfiak által előterjesztett összes panaszt elutasították közigazgatási eljárásban, bírósági úton történő jogérvényesítésre kötelezve őket. Továbbá nem tájékoztatták őket, illetve nem segítettek nekik azon jogok elismerését illetően, amelyek az említett ítélet helyes alkalmazása esetén megilletnék őket, ami ellentétes azzal, hogy ugyanezen kiegészítés kapcsán a 3/2021. sz. királyi törvényerejű rendelet jóváhagyását követően még hivatalból történő felülvizsgálatokra is sor került. Amennyiben tehát úgy ítélik meg, hogy a közigazgatási jellegű jogsértés az 1/2020. sz. közigazgatási állásfoglalásban meghatározott közigazgatási gyakorlat eredménye, a kiegészítéshez fűződő joghatások időpontjának a Bíróság említett ítélete kihirdetésének időpontját kellene tekinteni (egyértelműen meg kellene határozni, hogy a kihirdetés időpontja vagy a közzététel időpontja a mérvadó).

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett harmadik kérdés

- 16 A Juzgado de lo Social n.º 2 de Vigo (vigói 2. számú szociális és munkaügyi bíróság) első fokon hozott ítéletében DX kártérítés iránti kérelmét elutasította. A bíróság úgy ítélte meg, hogy nem keletkezett a nemek közötti egyenlőség elvének megsértése miatt megtérítendő kár, mivel a pusztán jogszabályi jellegű jogsértésen túlmutató mulasztás nem volt megállapítható.
- 17 Amennyiben viszont megállapítható egy, a jogszabálytól megkülönböztethető, közigazgatási jellegű jogsértés fennállása, a kártérítési igény végső jogforrása az uniós jogban lenne (az átültető szabályok sérelme nélkül). Ez különféle kétségeket vetne fel az egyenlő bánásmóddal kapcsolatban biztosított, a 79/7/EGK irányelv 6. cikkében garantált hatékony bírói jogvédelemhez való jog vonatkozásában.
- 18 Egyrészt abban az esetben, ha a szóban forgó kiegészítéshez fűződő joghatások kezdeti időpontjának legalább a WA ítélet kihirdetésének napja tekintendő, meg kellene határozni, hogy az uniós jognak való közigazgatási jellegű jogsértést már teljes mértékben orvosolták-e, vagy – éppen ellenkezőleg – a bizonyított vagyoni és nem vagyoni kár megtérítésére további, az ilyen jogsértés tekintetében visszatartó hatással bíró kártérítést kellene megállapítani.
- 19 Másrészt meg kellene határozni, hogy az uniós jogi szabályok hatékony érvényesülésének biztosítása érdekében az első és másodfokon felmerülő eljárási költségeket és az ügyvédi munkadíjat kártérítési tételként figyelembe kell-e venni. Ez utóbbit illetően célszerű tisztázni, hogy a nemzeti jog alapján az INSS költségek és munkadíjak megfizetésére soha nem lenne kötelezhető, mivel a spanyol munkajogi eljárás minden peres fél számára ingyenes. A költségek és ügyvédi díjak megtérítése csak az LRJS 97. cikkének 3. bekezdése szerinti rosszhiszemőség vagy gondatlan eljárás miatti szankció kiszabásának kivételes esetében kerül megállapításra a szankció járulékos hatásaként, ez azonban csak abban az esetben áll fenn, ha az elmarasztalt fél egy vállalat, így az INSS-szel szemben rosszhiszemőség vagy gondatlan eljárás miatt bírságot lehetne kilátásba helyezni, de még ebben a kivételes esetben sem lehetne a költségek és munkadíjak megtérítésére kötelezni.